

СОРТИ І ФОРМИ АБРИКОСА, АДАПТОВАНІ ДО НИЗЬКОТЕМПЕРАТУРНОГО СТРЕСУ В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ

Толстолік Л.М., к.с.-г.н.

*Мелітопольська дослідна станція садівництва імені М.Ф. Сидоренка ІС НААН
України, м. Мелітополь
e-mail: l.tolstolik@ukr.net*

Абрикос є однією з найулюбленіших культур багатьох народів. У Вірменії він вважається символом нації, а для хунзакутів, серед яких найбільше довгожителів у світі, це - основний продукт харчування. Його плоди містять більшу частину елементів системи Д.І. Менделєєва, він цінується за скороплідність та посухостійкість, відмінні смакові та технологічні якості. У «Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні», який є чинним станом на 17 лютого поточного року, знаходиться 11 сортів абрикоса виключно української селекції (2021). Для степової зони України дозволено до використання 10, з яких сім - це мелітопольські сорти різного строку досягання, хоч зареєстрованими у різний час були дев'ять.

На півдні степу України протягом останніх 20 років мають місце зміни погодних умов, які призвели до того, що зими в цілому стали менш холодними, але частішали різкі перепади температури повітря – до 10-12 градусів за добу. Практично постійними стали весняні приморозки високої інтенсивності, особливо у період бутонізації та цвітіння, від яких особливо потерпають сорти абрикоса. В умовах зміни клімату змінюються і вимоги до сортів. Комерційні сорти абрикоса мають відзначатися високими товарними та споживчими якостями плодів та, враховуючи нестійкий температурний режим зими півдня степу України, де сконцентровано промислове вирощування абрикоса, важливою вимогою є підвищена зимостійкість генеративних бруньок.

Метою вивчення сортового і гібридного фонду абрикоса Мелітопольської ДСС імені М.Ф. Сидоренка ІС НААН, який налічує 241 зразок, в тому числі 155 сортів, 71 відбірну форму, 15 елітних форм у конкурсному сортовипробуванні, було виявлення сортів і форм, що є стійкими до морозів та весняних приморозків. Робота проводилася у період 2016-2020 рр. згідно з «Программой и методикой сортоизучения плодовых, ягодных и орехоплодных культур» (1999).

Погодні умови цього періоду були переважно несприятливими для культури абрикоса. У 2016 2017 і 2020 роках річний мінімум (мінус 17-23 °С) був критичним і спричинив пошкодження генеративних бруньок абрикоса в межах 78 – 100 %. Так, у 2016 році річний мінімум (мінус 19,2 °С) у першій декаді січня спричинив пошкодження генеративних бруньок абрикоса до 97%. Без пошкоджень були сорти Мелітопольський чорний, Мелітопольський 5/169,

Суперіор та форма А-30139. Майже половина досліджуваних сортів, в тому числі Тащенакський, Зоряний, Мелітопольський лучистий, Красень Мелітополя, увійшла до групи зимостійких (пошкодження генеративних бруньок не перевищувало 30%). Найбільш чутливими до низькотемпературного стресу взимку (понад 61% пошкодження) виявилися 12 сортів та шість відбірних форм, серед яких сорти Масіс, Дивний та форми А-20365, А-18170. У пиляках генеративних бруньках цих зразків на момент річного мінімуму були сформовані материнські клітини пилку.

У 2020 році зниження температури (09.02.20) до мінус 20°C, коли сорти абрикоса знаходилися на етапі вимушеного спокою, спричинило підмерзання генеративних бруньок більш, ніж на 75%, а приморозки (01 – 04 квітня) силою мінус 8°C...мінус 10°C, які співпали з фазою «цвітіння» призвели до сильних (майже 100%) пошкоджень його генеративної сфери.

Відносно більш стійкими виявилася мелітопольські сорти Тащенакський, Мелітопольський лучистий, Зоряний та елітні форми Кізіярський, М-12908, А-3447, А-14799. З інтродукованих виділилися: старовинний таджицький сорт Хурмаї, кримський - Нікітський, сорт Вердерський, канадські сорти Hargrand та Harostar, американський - Robada. Ці сорти навіть у дуже несприятливих умовах 2020 року сформували плоди.

Виділені сорти і елітні форми, що виявилися у високій мірі адаптованими до низькотемпературного стресу в умовах південного степу України, представляють інтерес для використання у подальшій селекційній роботі та для промислової перевірки.

Література

1. *Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2021 рік: чинний станом на 17.02.2021*, (2021). (Мінекономіки України). *Офіційний сайт УІЕСР* <<https://sops.gov.ua/reestr-sortiv-roslin>> (2021, лютий, 27)
2. Седов Е.Н., Огольцова Т.П. (Ред) (1999) *Программа и методика сортоизучения плодовых, ягодных и орехоплодных культур*. Орел: ВНИИСПК.